

Югозападен университет “Неофит Рилски“ Благоевград
Природо-математически факултет
Катедра География, екология и опазване на околната среда

**Социалната политика и работещите бедни в контекста на регионалните
демографски характеристики в България**

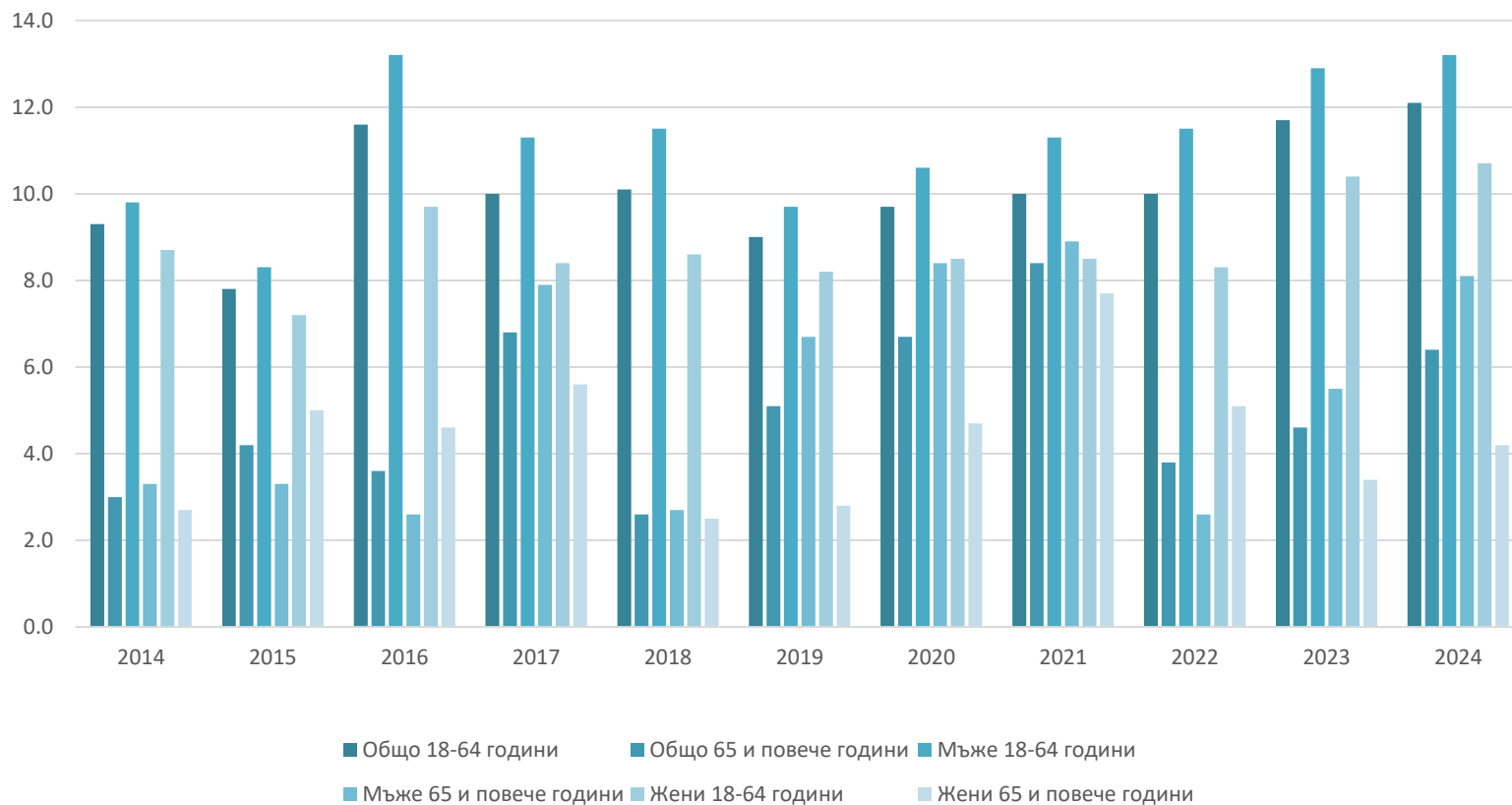
**Social policy and the working poor in the context of regional demographic
characteristics in Bulgaria**

Гергана Николова, Емилия Патарчанова, Александра Равначка, Мирослав

Иванов, Васил Пандурски, Борис Казаков

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “MODERN TRENDS IN SCIENCE”
(FMNS-2025),
11TH - 15TH JUNE 2025, SOUTH-WEST UNIVERSITY “NEOFIT RILSKI”,
BLAGOEVGRAD, BULGARIA**

ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА РАБОТЕЩИ БЕДНИ ПО ПОЛ И ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ 2014-2024г. в %

Целта на изследването е да се проучи влиянието на социалните политики върху работещите бедни и регионалните демографски характеристики.

Методи:

Направените анализи, изведените обобщения за социалната политика и работещите бедни, както и различията в регионалните демографски характеристики в България са извършени чрез събиране, обработка и визуализация на статистическа информация от регионални и национални източници.

- Сравнителни методи
- Статистически методи
- Графични методи
- Картографски методи

Социалната политика е съвкупност от управленски дейности, които се предприемат от социалните институции за регулиране на отношенията между социалните групи и индивидите във връзка с удовлетворяване на основните им жизнени интереси, намаляване на социалното неравенство и постигане на социална сигурност за всички граждани (Ангелова, 2008).

Тя е политика на социалното развитие, управление на целокупните жизнени условия, а не само подпомагане на изпадналите в беда граждани. В нея се включва:

- заетост и безработица,
- образование,
- здравеопазване,
- социално осигуряване,
- социално подпомагане и др.

Социалната политика е функция на реално съществуващата политическа власт, която се приспособява към процесите, извършващи се в обществото.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

Социалното развитие на обществото акцентира за *по-високи доходи, по-дълга продължителност на живота, по-ниска детска смъртност, по-високо образование, по-добро здравеопазване*. Фокусът днес е от **резултатите към условията**, позволяващи, на социалните политики за постигане на тези резултати. Условието се изразяват не само в наличието, но и ефективното функциониране на всички елементи на социалната инфраструктура.

Поставяйки човека в центъра на дебата за бедността, е необходимо провеждането на нови стратегически инициативи между институциите и гражданите.

Използвайки подхода „отдолу-нагоре“, се придава ново измерение на бедността и по този начин се осигурява инструментариум от социални политики за разрешаване на съществуващите проблеми.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

Бедността е състояние, което се характеризира с постоянна или хронична липса на ресурси, способности, избори, сигурност и власт, необходими за осигуряване на адекватен стандарт на живот и други граждански, културни, икономически, политически и социални права.
/Комитет на ООН за социални, икономически и културни права/

Абсолютна бедност - (наречена още крайна бедност) е липсата на достатъчно ресурси за обезпечаване на основни жизнени потребности, което наред с всичко останало включва безопасна питейна вода, храна или хигиенни условия

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

Работещи бедни - Необходими са две условия, за да бъде едно лице определено като „работещ беден“: да е заето (на пълен или непълен работен ден) и да е част от домакинство с доход под 60% от средния годишен доход.

Линия на бедност - за изследване на равнището на бедност в методологията на Евростат се използва общ разполагаем нетен доход. Линията на бедност представлява 60% от средния общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

НСИ определя работещите бедни като лица, които получават доходи над линията на бедността, но не успяват да покрият основните си нужди и живеят под прага на бедността.

Според данните от последните години, процентът на работещите бедни в България е между 10 и 15 % от заетите.

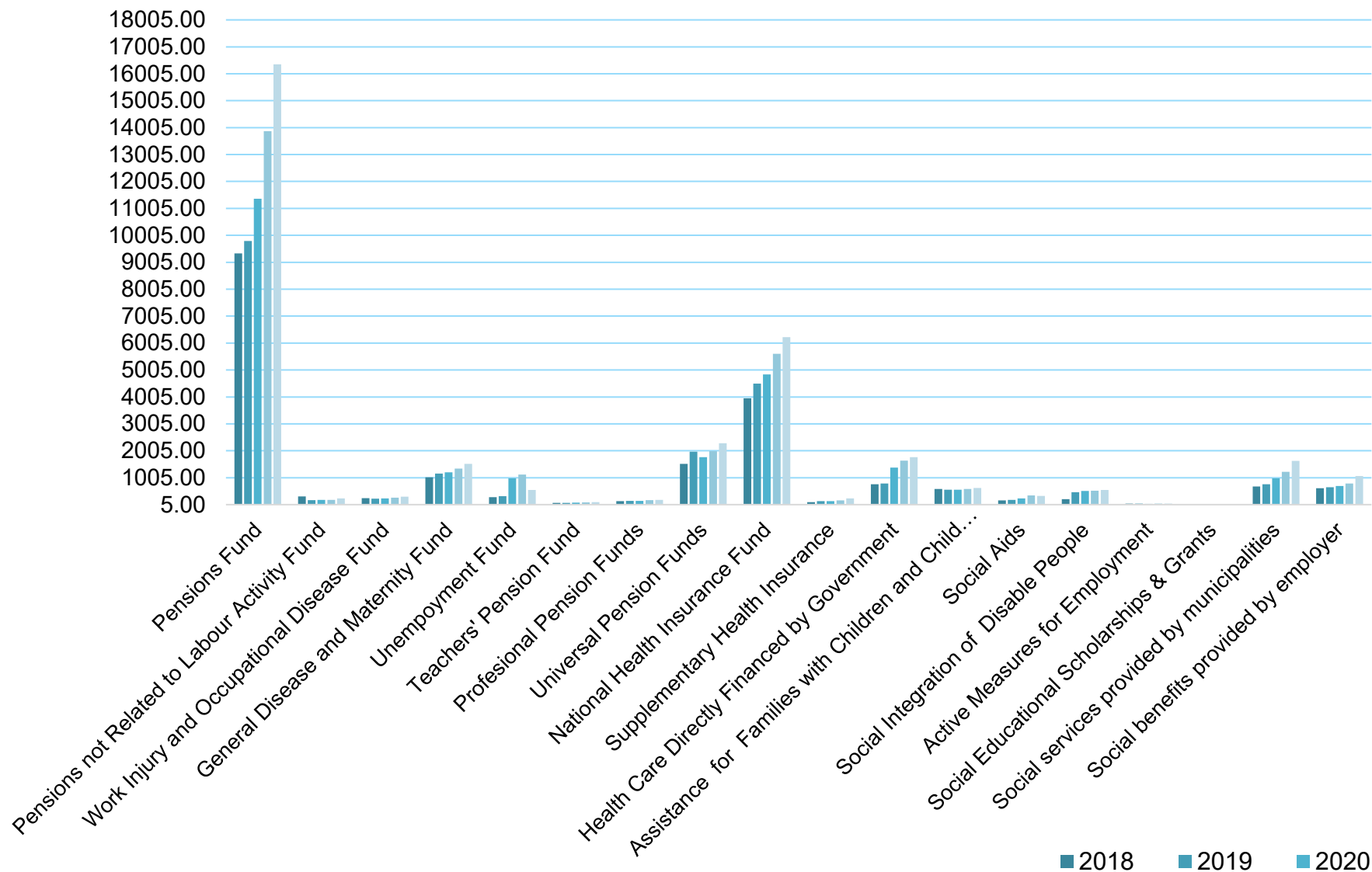

Основната инвестиционна политика на ЕС е **Политиката на сближаване**, която е насочена към всички региони и градове в Европейския съюз, за да подпомогне:

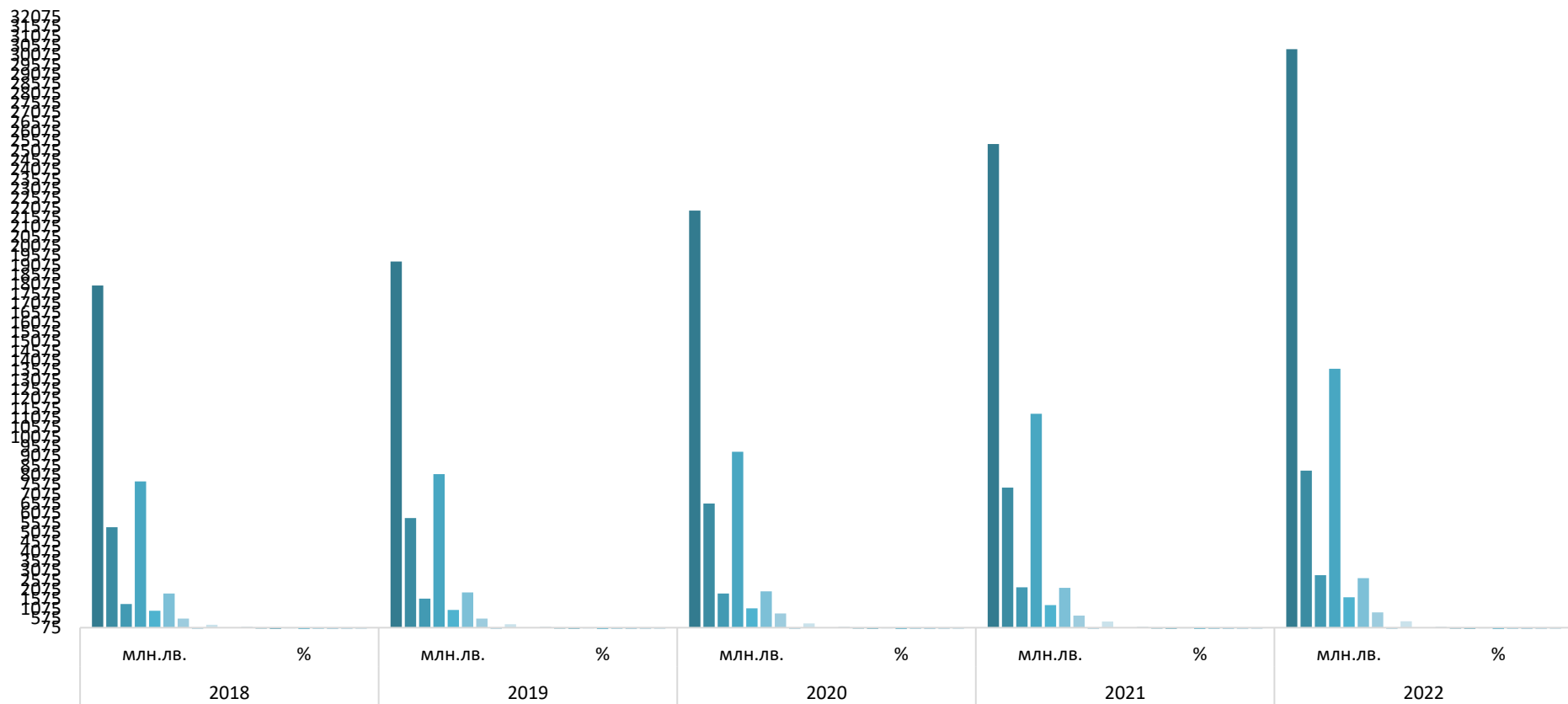
- създаване на работни места
- конкурентоспособност на бизнеса
- икономически растеж
- устойчиво развитие
- подобряване на качеството на живот на гражданите

За да се постигнат тези цели и да се отговори на разнообразните нужди за развитие във всички региони на ЕС, за политиката на сближаване за периода 2021-2027 г. са заделени 392 милиарда евро – почти една трета от общия бюджет на ЕС.

Приходи за социална заштита

Разходи за социална защита

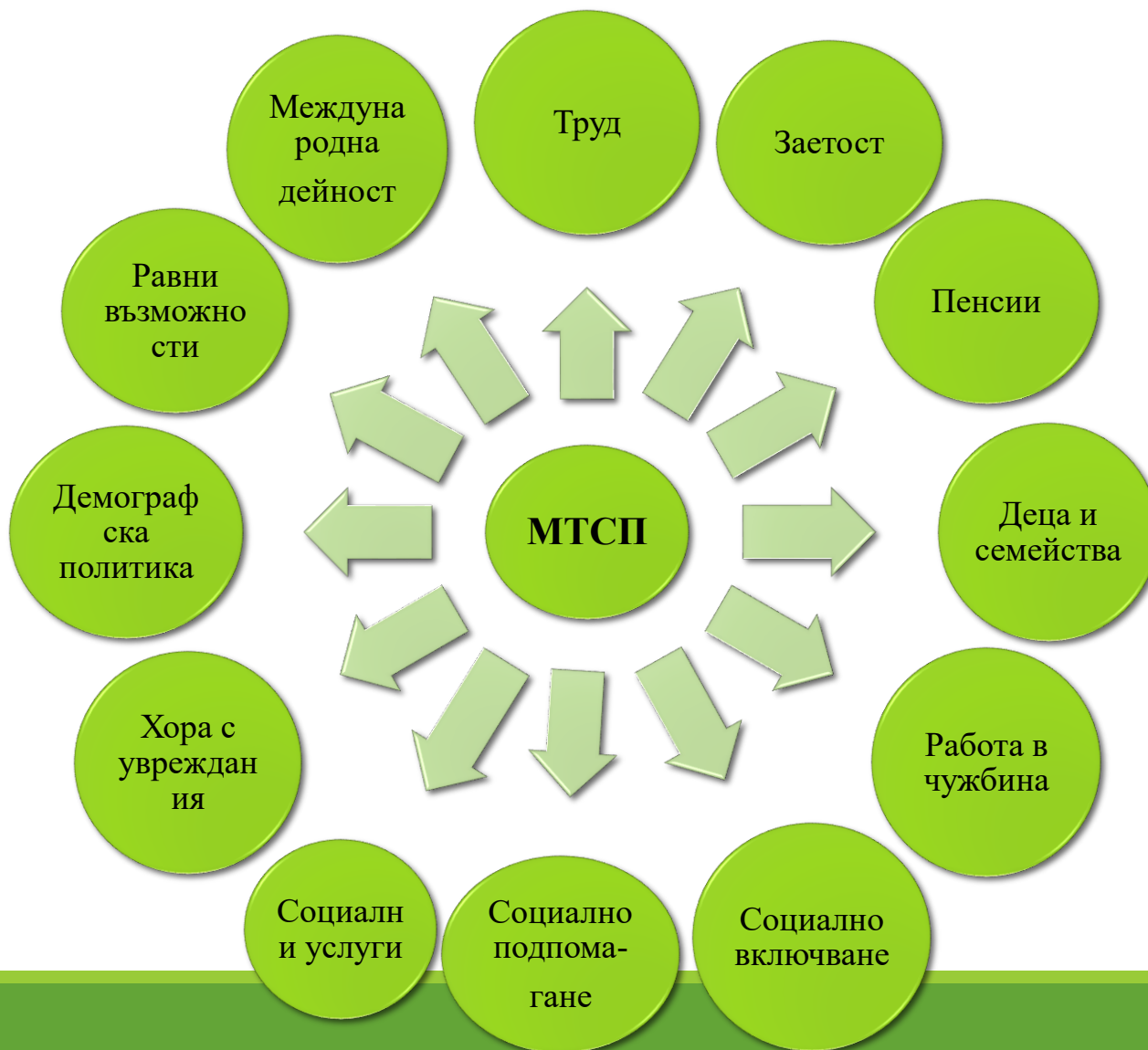

- Обезщетения за социална защита Social protection benefits
- Инвалидност Disability
- Наследници Survivors
- Безработица Unemployment
- Социално изключване Social exclusion
- Болест/Здравна грижа Sickness/health care
- Навършена възраст/Старост Old age
- Семейство/Деца Family/children
- Жилищни нужди Housing

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

Области на политиките в страната

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

Демографското състояние на България се характеризира с висока смъртност, ниска раждаемост и застаряващо население, което е и причина за отрицателния естествен прираст в страната.

Коефициентите на смъртност са високи и са резултат от една страна от влошената възрастова структура на населението, а именно на увеличението в дела на старите хора сред населението и от друга – на начина и стандарта на живот и редица поведенчески фактори (липса на физическа активност, нездравословно хранене и др.).

Ниската раждаемост е характерна за всички европейски страни, включително и България. За България в частност, тя е резултат от две основни причини сред цялото население:

- икономически, свързани с финансовата издръжка на децата и от
- биологични, свързани с повишаващата се възраст на раждане на дете при жените.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

Друг, не по-малко важен фактор, е външната миграция. Тя оказва негативно влияние не само върху броя на населението в страната, но и върху възрастовата структура и структурата по образование и придобита квалификация.

Демографското състояние на населението като цяло се отразява върху различни аспекти на социално-икономическия живот, свързани с пазара на труда, пенсионната и социалната системи. Броят на населението, структурата по пол, естественият и миграционният прираст, имат пряко влияние върху аспектите на социалната политика.

През 2023 г. линията на бедност общо за страната е 637.92 лв. средномесечно на лице от домакинство. При този размер на линията под прага на бедност са били 1 325.9 хил. лица, или 20.6% от населението на страната.

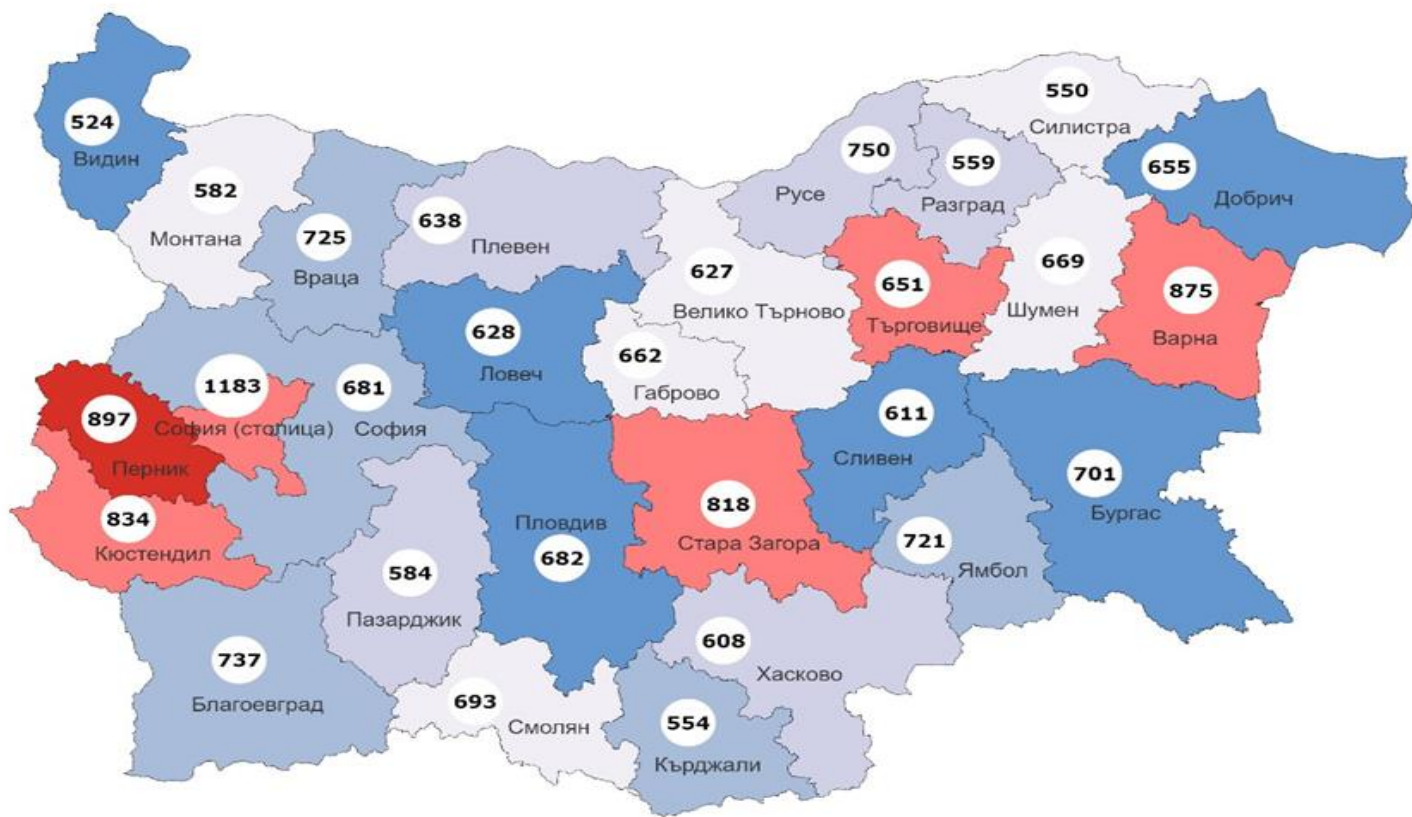
През 2024 г. линията на бедност общо за страната е 763.83 лв. средномесечно на лице от домакинство. При този размер на линията под прага на бедност са били 1 401.3 хил. лица, или 21.7% от населението на страната.

През 2024 г. най-ниската линия на бедност се наблюдава в областите Видин и Силистра - съответно 524 и 550 лв., а най-високата - в област София (столица) - 1183 лв., следвана от областите Перник (897 лв.), Варна (875 лв.), Кюстендил (834 лв.) и Стара Загора (818 лева).

Най-висок е относителният дял на бедните спрямо линията на бедност за областта в областите Перник - 32.1%, Стара Загора - 26.3%, Търговище - 22.4%, Варна - 22.3%, и София (столица) - 22.2%. Най-нисък е относителният дял на бедните в областите Габрово - 11.2%, Велико Търново - 12.4%, Монтана, Силистра и Смолян - с по 13.1%, и Шумен - 13.2%.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

Относителен дял на бедните спрямо средномесечната линия на бедност за областта - %

11.2 - 13.2	17.5 - 20.9
13.3 - 15.8	21.0 - 26.3
15.9 - 17.4	26.4 - 32.1

Общо за страната
21.7%

Средномесечна линия на бедност на едно лице за областта - лв.

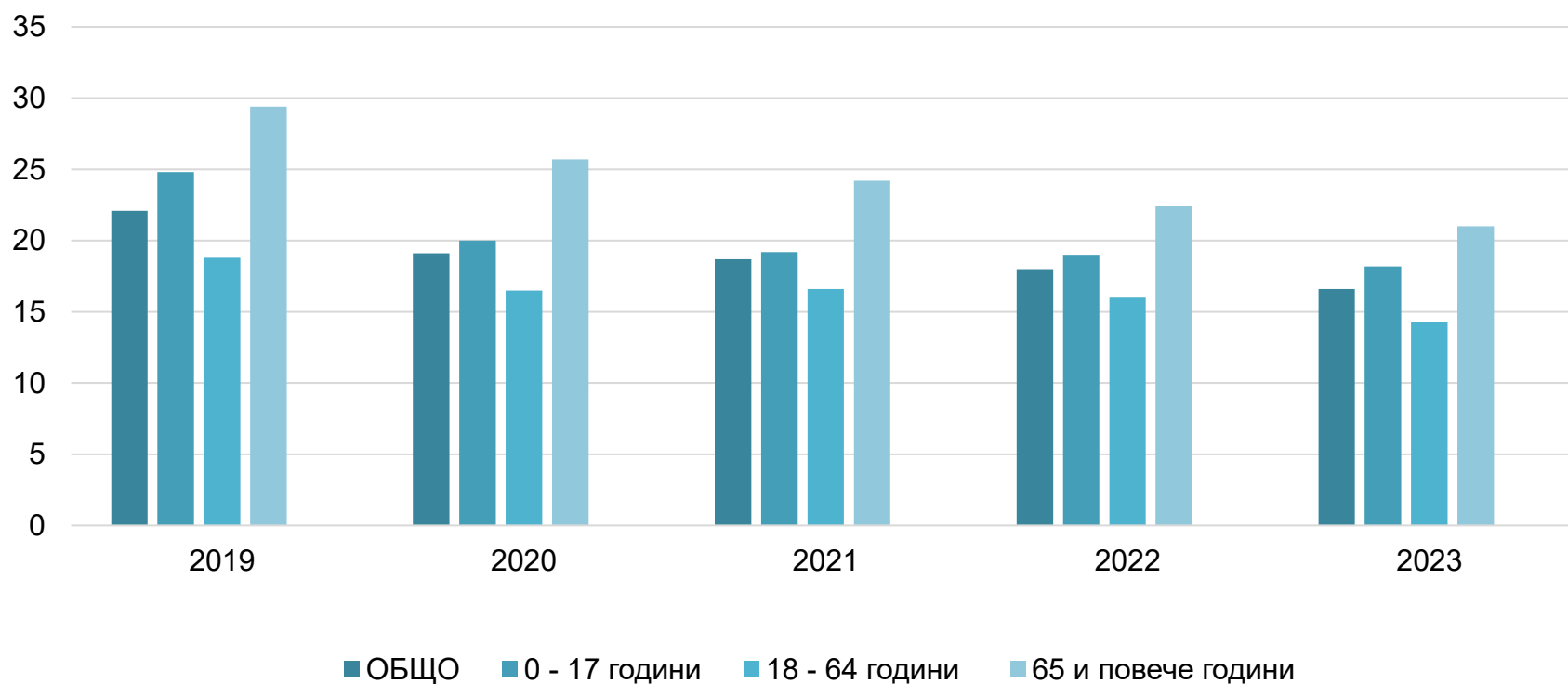
Източник:
„Статистика на доходите
и условията на живот“
(SILC) - 2024

НАЦИОНАЛЕН
СТАТИСТИЧЕСКИ
ИНСТИТУТ

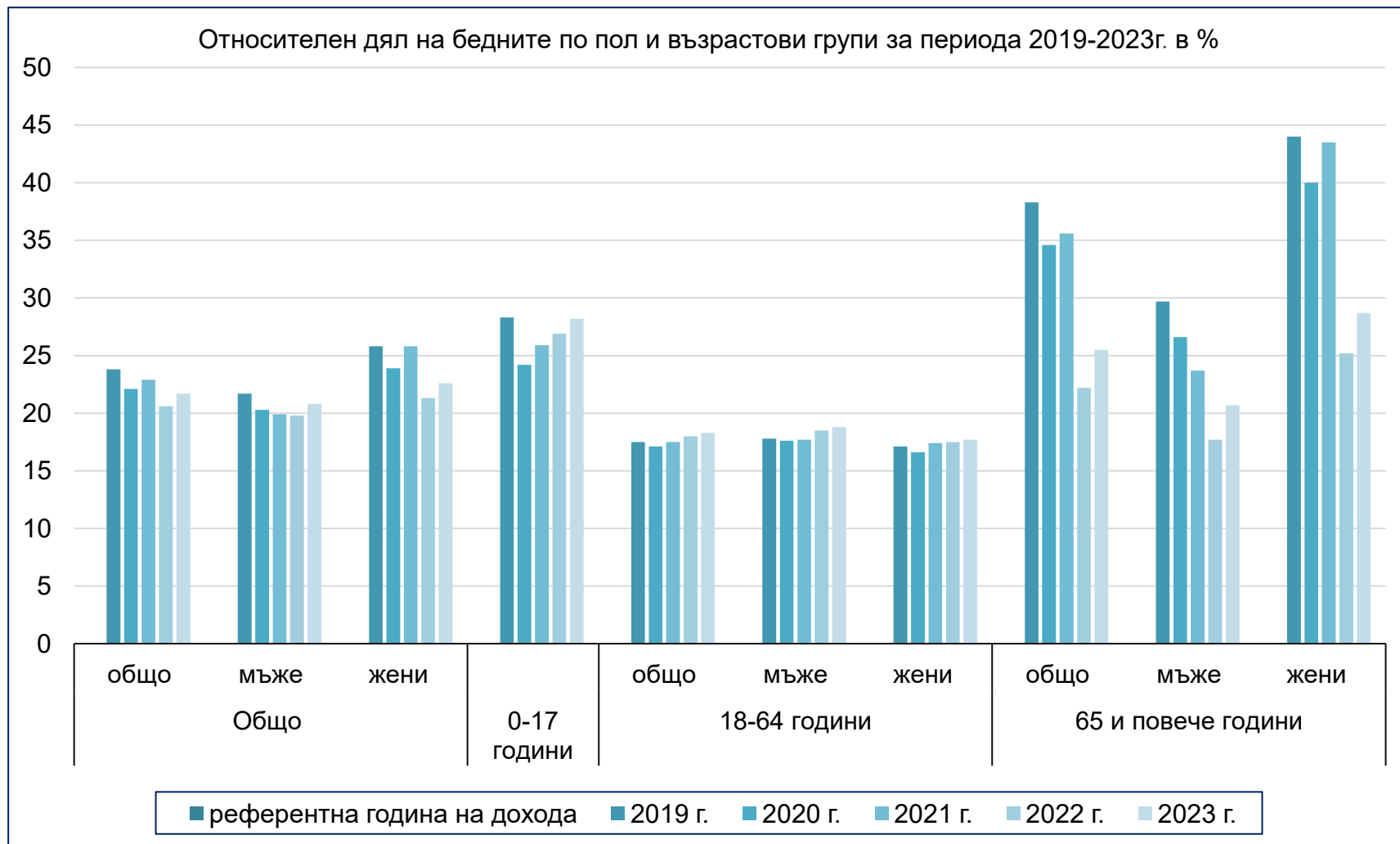
**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

Относителен дял на населението, живеещо с тежки материални и социални лишения по
възраст за периода 2019-2023 г.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

Младите хора са една от най-неравнопоставените групи на пазара на труда и специфична уязвима група, поради етапите на житейски преход, които преживяват, както и поради липсата на професионален опит, понякога недостатъчно образование или обучение.

Безработицата сред младите хора има изключително негативни ефекти, като по-голям риск от изключване от пазара на труда и по-ниско равнище на доходите в бъдеще, и *предаване на бедността между поколенията*.

Бедността сред уязвимите етнически групи и по-специално ромите, има много измерения, като обхваща лоши жилищни условия, ниски образователни равнища и незадоволителен здравен статус.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

Многостранныте измерения на бедността сред децата налагат прилагането на интегриран подход между различни секторни политики, който обхваща целия жизнен цикъл:

- насърчаване на заетостта на родителите,
- съвместяване на професионалния и семейния живот,
- предоставяне на адекватна материална подкрепа на семействата с деца,
- интегрирани услуги за ранно детско развитие,
- осигуряване на равен достъп до качествено образование и здравеопазване, осигуряване на устойчивост и адекватност на социалните плащания,
- жилищно настаняване и др.

Инвестициите в ранна детска възраст са ключова предпоставка за осигуряване на възможности за най-добър старт в живота на всички деца, насърчаване на пълноценното им развитие и личностно израстване, прекъсвайки порочния кръг на предаване на бедност и социално изключване между поколенията.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

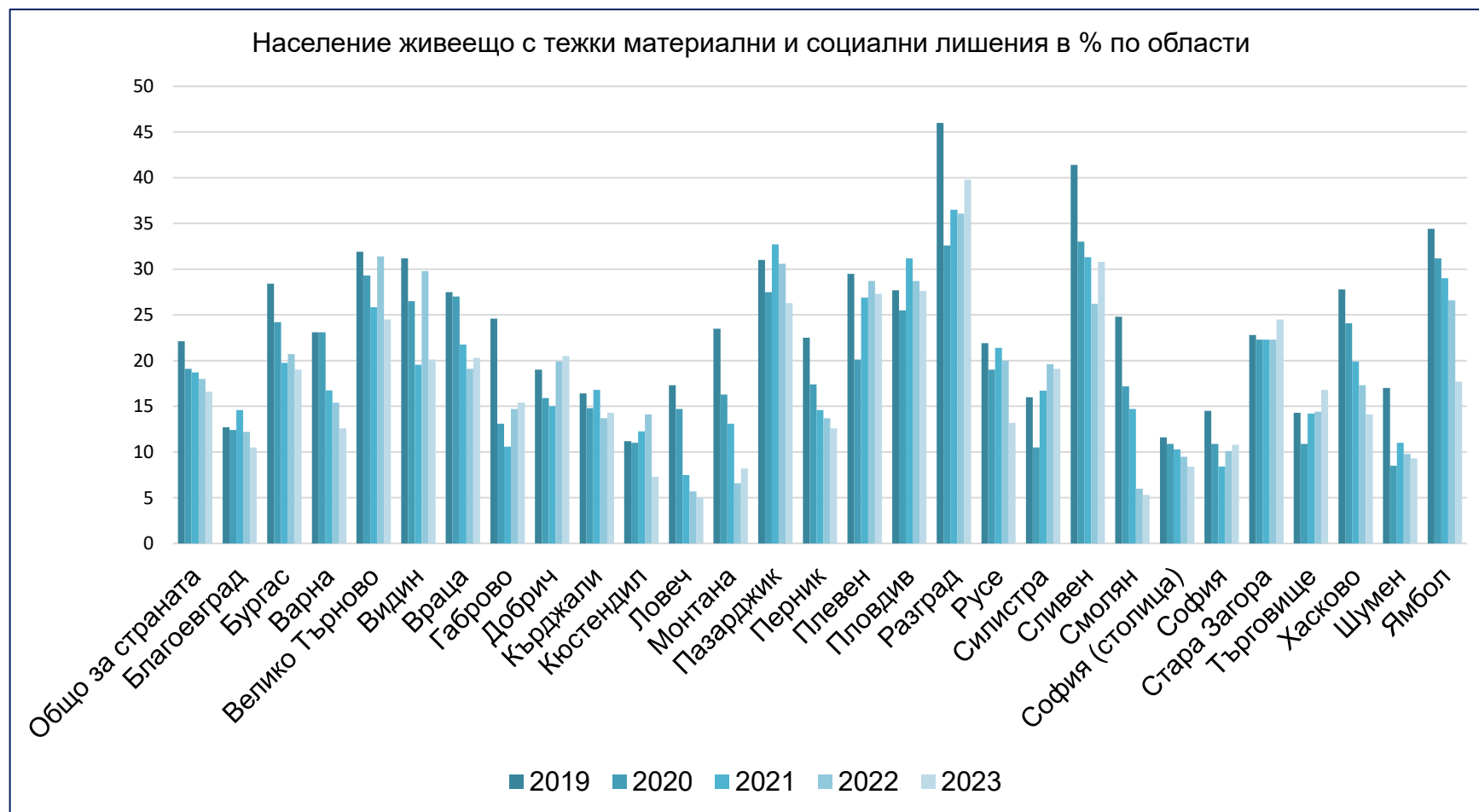
Индикаторите за бедност и социално включване са част от общите показатели на Европейската общност за проследяване на напредъка на страната в борбата с бедността и социалната изолация. Основен източник на статистически данни за пресмятане на общите индикатори е ежегодно провежданото наблюдение „Статистика на доходите и условията на живот (SILC)“.

Оценка на бедността в регионален аспект

Важен аспект в изследването на бедността е нейното проявление по области. При изчисляване на линията бедност за всяка област е приложен същият метод както при линията на бедност на национално ниво – 60% от средния общ разполагаем нетен доход на домакинствата в рамките на областта

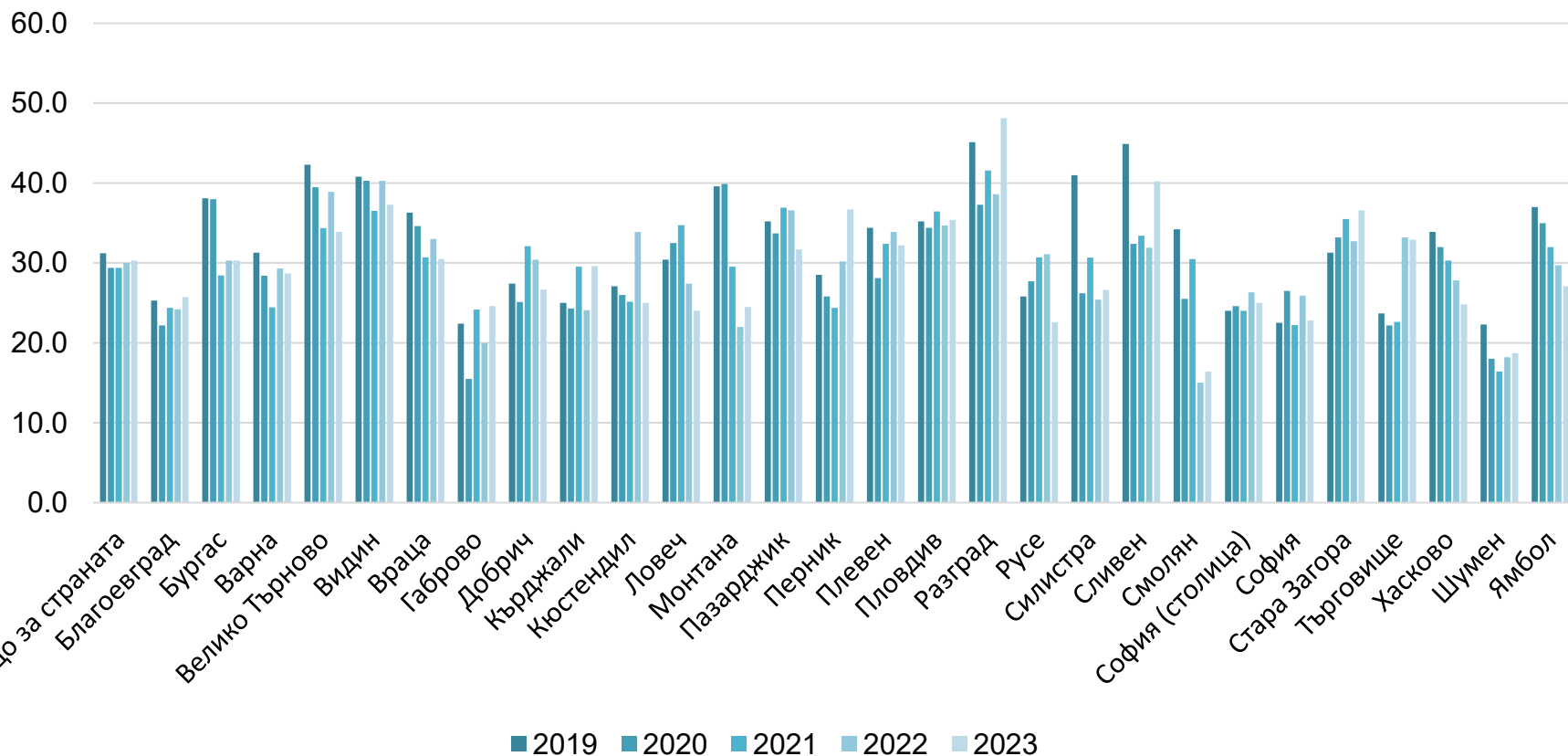
**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

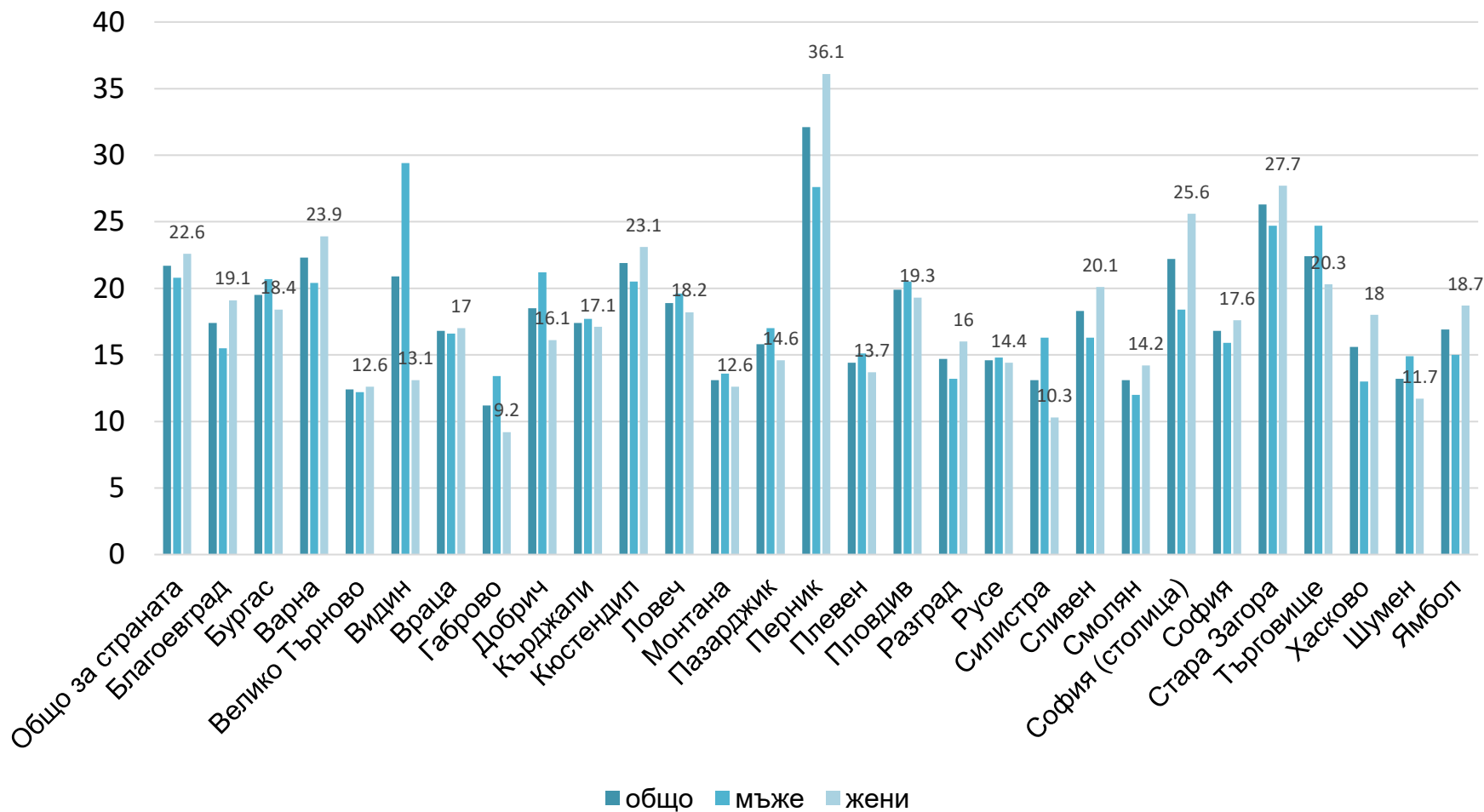
Население в риск или социално изключване в % по области

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за областта по пол 2024 г.

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

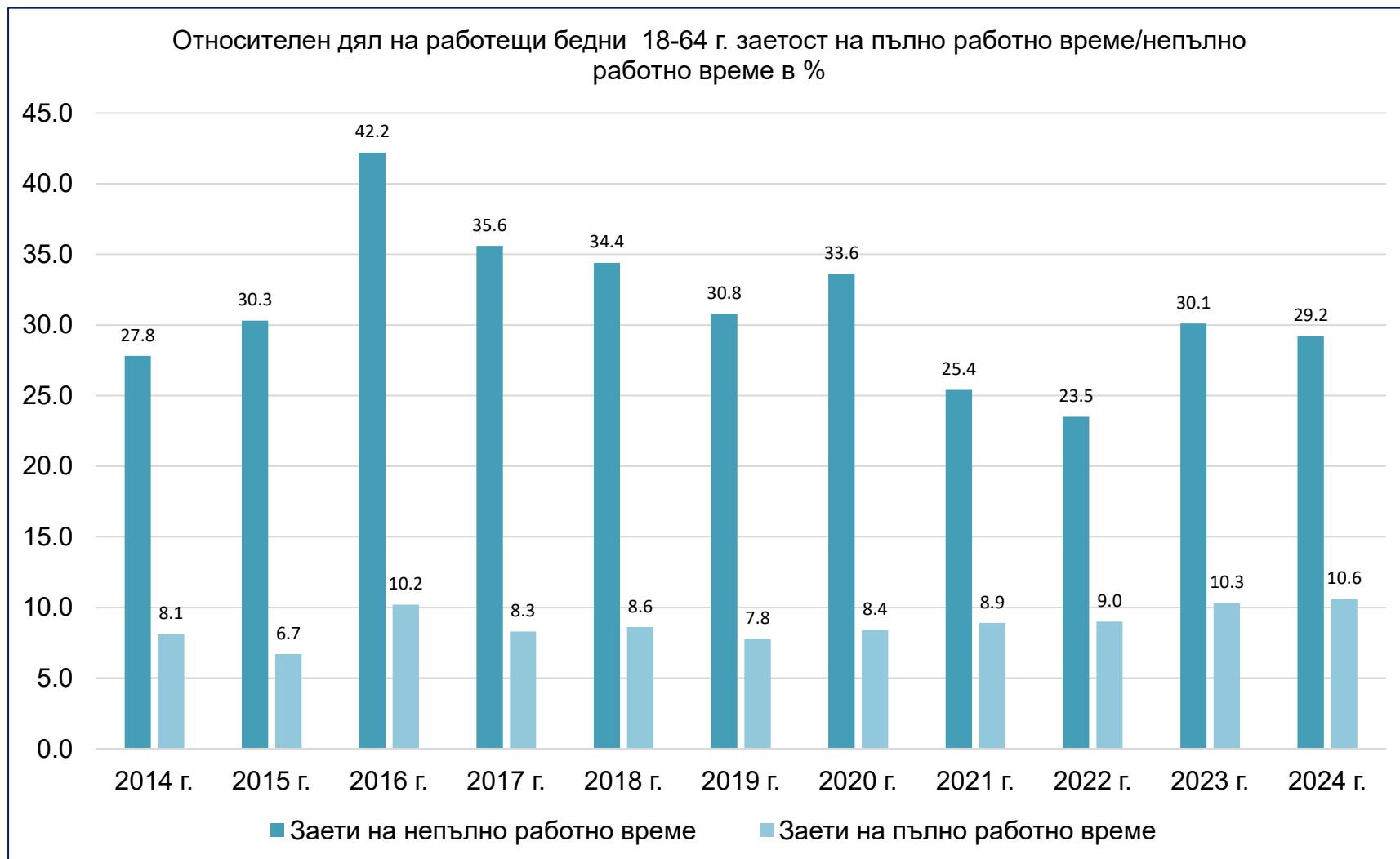
От 2021 г. се включва нов показател за тежки материални и социални лишения, който показва липсата на необходими и желани предмети за водене на достоен живот. През 2023 г. 18.0% от населението живее в тежки материални и социални лишения.

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2030“ от изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) се изчислява комбиниран показател за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели.

Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални и социални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност. Комбинирането на трите показателя показва, че през 2023 г. 30.0% от населението, или 1 933.1 хил. лица, са били в риск от бедност и социално изключване.

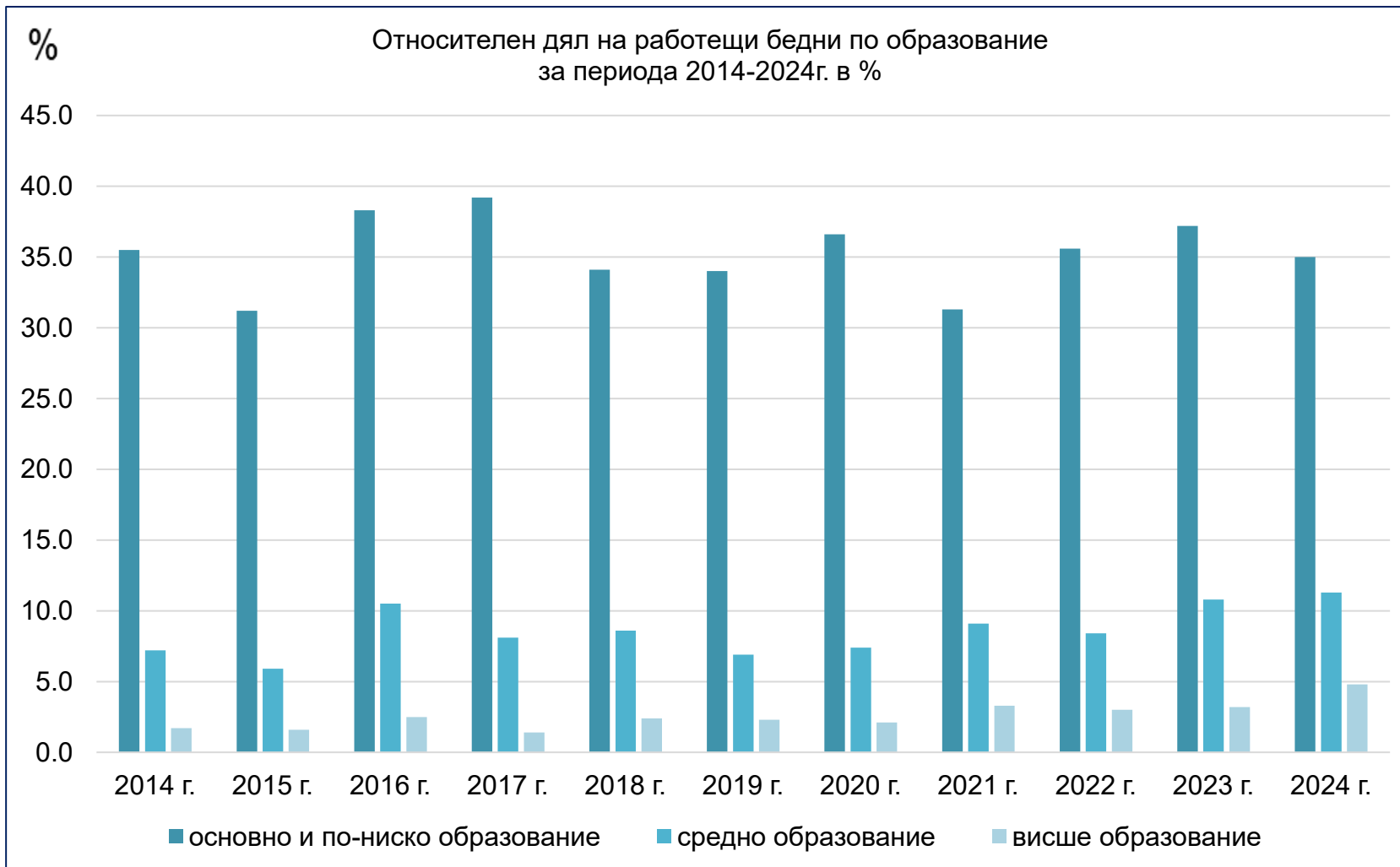

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

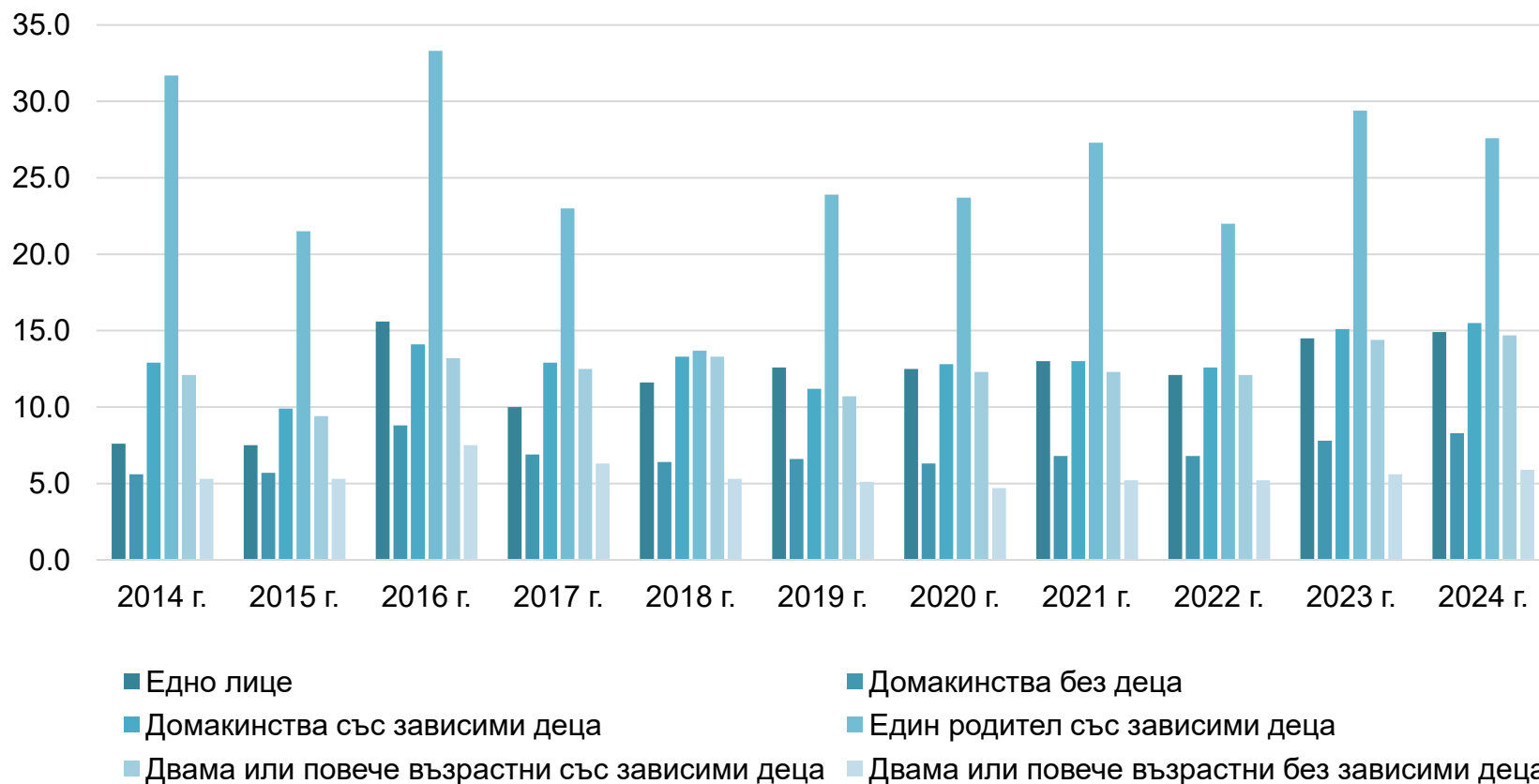
**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

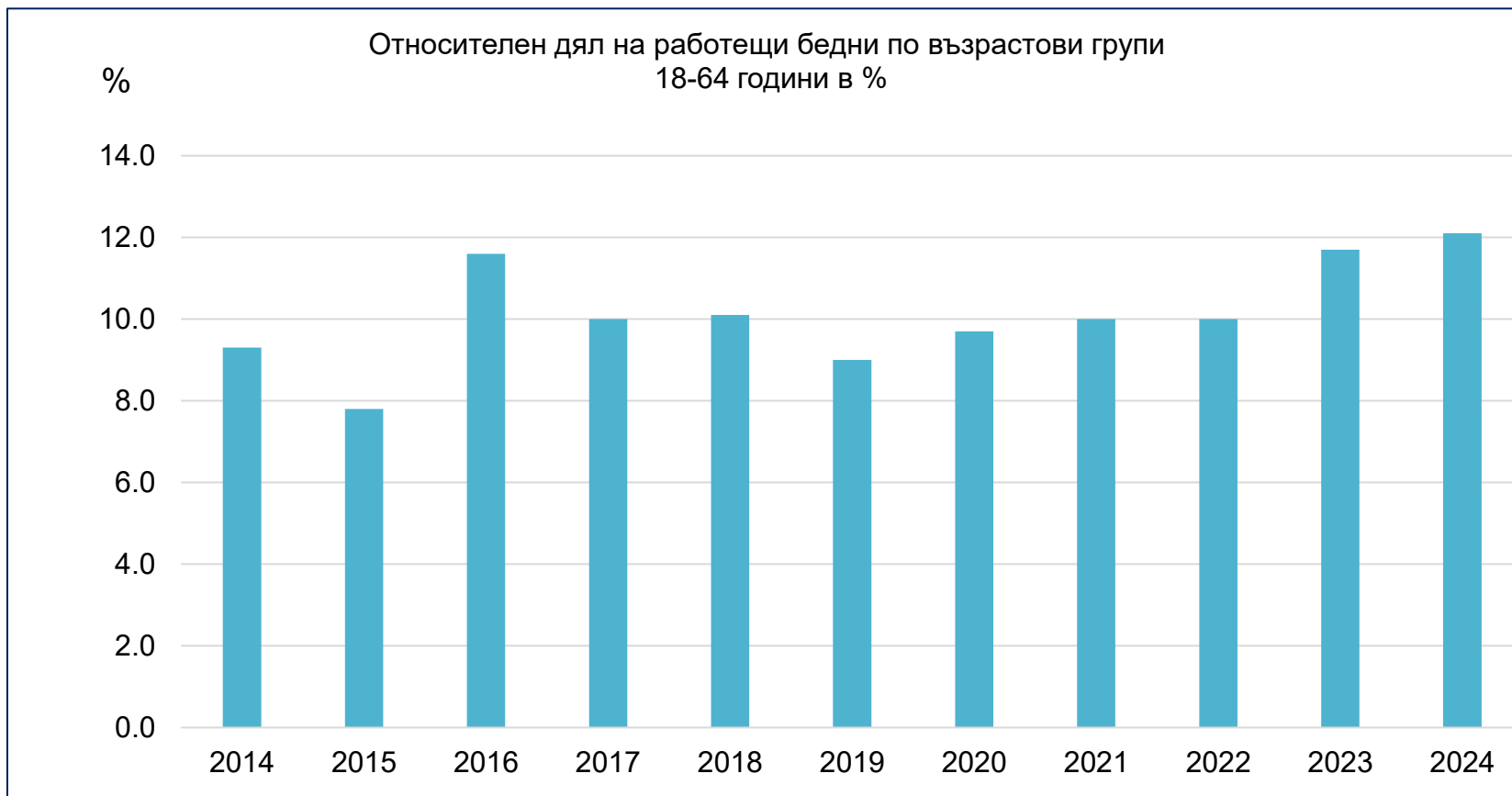
**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

Относителен дял на работещи бедни по тип на домакинството за периода 2014-2014 г. в%

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

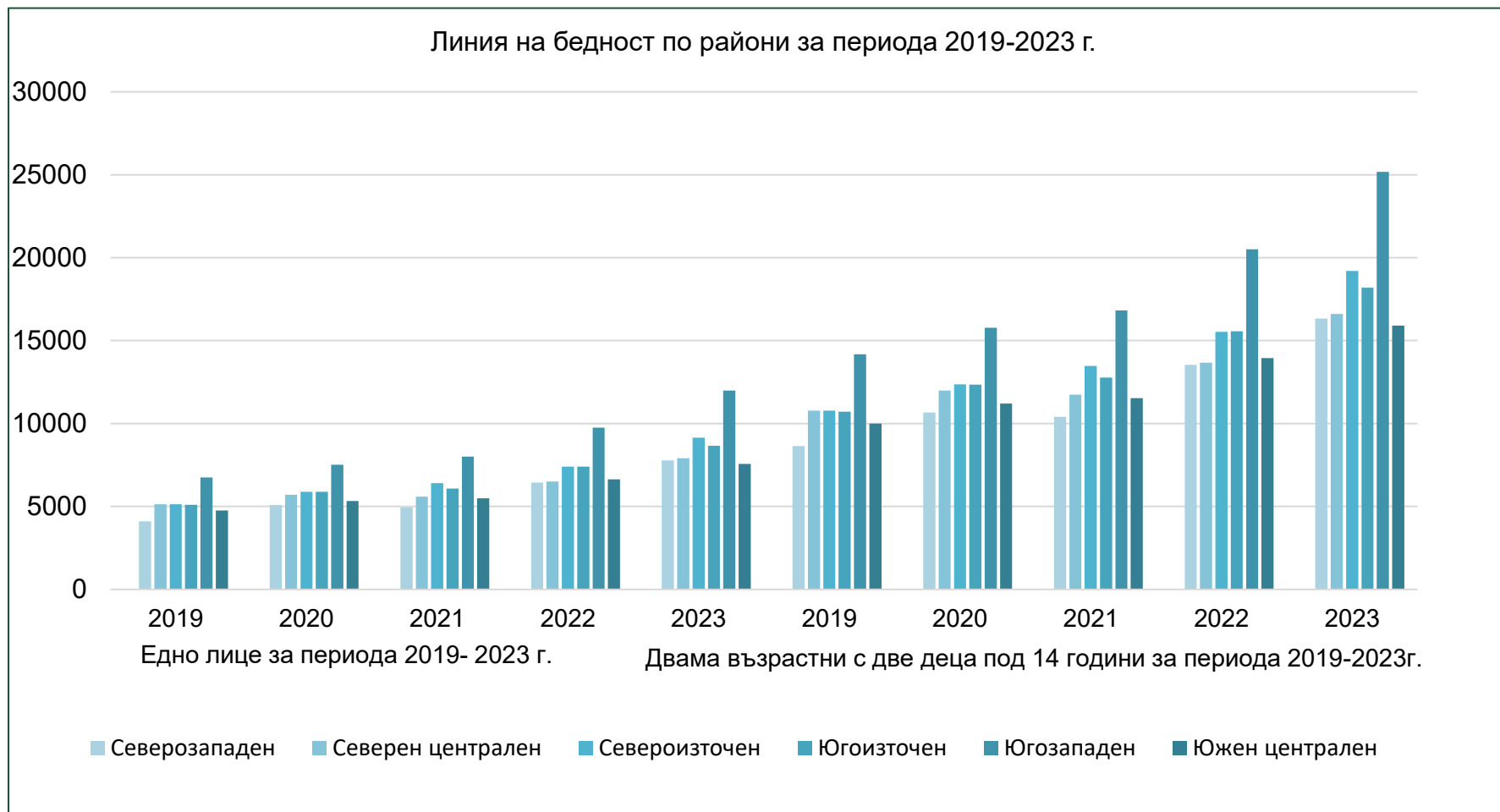

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE "Modern trends in science" (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria**

**11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria**

Заклучение

Представената информация очертава рамката на бъдещите ни изследвания върху състоянието и перспективите на влияние на социалните политики в областите с най-висок дял на младото население попадащи в работещи бедни или неработещи такива.

В заключение ще се оцени степента на влияние на социалните политики върху работещите бедни регионалните демографски характеристики върху възможностите за социално развитие в засегнатите области и да се очертаят мерки за намаляване на негативните последици.

*11TH INTERNATIONAL CONFERENCE “Modern trends in science” (FMNS-2025),
11th - 15th June 2025, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria*

ACKNOWLEDGEMENTS: PROJECT “REGIONAL
EMPLOYMENT – WORKING POOR IN BULGARIA”;
CONTRACT № КП-06-H85/2024 NSF OF BULGARIA –
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE.

Благодаря за вниманието!

Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за областта за периода 2020- 2024 г.

